

THE REGIONALIZATION OF THE GREAT RELIGIONS OF THE WORLD

Mara Vasile

Lecturer, PhD., "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This study aimed to capture the distribution of the religious beliefs and practices around the globe, but here it is emphasized their location and their regionalization. For the highlighting of the interactions between the natural and the religious practices of a social group it is necessary the shaping of the geographical space according to the relational component. This is a result from the interference between the component support (the natural environment) and the active component (the religious community), making together a religious environment.

The universal religions proclaim their application to all the people from the world, permanently drawing new adherents through missionary and conversion from different geographical areas or regions. The member quality of one of the worldwide religions can be gained by anyone who wants to go through a special symbolical ritual (for instance the baptism in Christianity). There are not made discriminations based on national, ethnics' reasons or because of the religious beliefs practiced in the past. To the three big religions of the world – Christianity, Islamism and Buddhism – join 58% of the Globe population, as 3 billion of believers. According to their Global numerical distribution is tried a geographical typification through the designation of the terms like Christian space, Islamic space and Buddhism space.

The religious believes have determined, in a special way, the citizens' lifestyle in all the regions of the world, but also social or demographic characteristics. Although in the developed countries the believes and religious practices decreased in intensity, the biggest part of the population being indifferent to the religious phenomenon, their last influence is seen in the landscape of the towns and of the villages, which is most of the times dominated by religious edifices, through the traditions, the customs or the habits of abstinence.

Keywords: regionalization, universal religions, Christian space, Islamic space, Buddhism space.

1. Prezentare introductivă

Studiul de față s-a concentrat pe surprinderea răspîndirii geografice a credințelor și practicilor religioase pe glob, accentul fiind pus pe localizarea și regionarea marilor religii ale lumii, numite și religii universale.

Pentru evidențierea interacțiunilor între cadrul natural și practicile religioase ale unui grup social este necesară conturarea spațiului geografic în funcție de relațiile existente. Aceasta rezultă din interferența dintre componenta de susținere (mediul natural) și componenta activă (comunitatea religioasă), împreună creînd un *mediu religios*, adică spațiul de răspîndire a unei anumite religii (spațiul creștin, spațiul islamic, spațiul budist).

Credințele religioase au determinat în toate regiunile lumii într-o anumită măsură modul de viață al populației, precum și anumite caracteristici demografice sau sociale. Deși în statele dezvoltate credințele și practicile religioase au scăzut în intensitate, cea mai mare parte a populației fiind indiferentă la fenomenul religios, influența trecută a acestora se face simțită în peisajul orașelor și satelor, adesea dominate de edificii religioase, prin intermediul tradițiilor și obiceiurilor din perioada sărbătorilor religioase.

2. Regionarea religiilor universale

1.1. Răspîndirea geografică a creștinismul (spațiul creștin)

Marile religii sau religiile universale își proclamă aplicabilitatea tuturor oamenilor, atrăgându-și permanent prin misionarism și convertire noi aderenți din zone sau regiuni geografice diverse. Calitatea de membru al uneia din religiile mondiale se poate obține de către oricine care dorește să îndeplinească un anumit ritual simbolic (de ex. botezul în creștinism). Nu se fac discriminări pe considerente naționale, etnice sau datorită credințelor religioase practicate anterior. La cele trei mari religii ale lumii – creștinismul, islamismul și budismul – aderă 58% din populația globului, adică peste 3 miliarde de credincioși. În funcție de distribuția lor numerică pe glob s-a încercat o regionare prin desemnarea termenilor de *spațiu creștin*, *spațiu islamic* și *spațiu budist*.

Dintre marile religii ale lumii, a doua în ordine cronologică, după budism, este *creștinismul*, în prezent cel mai răspîndit și mai numeros grup religios din lume, numărînd peste 1,7 miliarde de credincioși (31% din populația Terrei).

După ce a rămas multă vreme cantonat în Europa și în cîteva nuclee din Asia de vest sau Africa de nord-est, acesta a cunoscut o expansiune rapidă odată cu instalarea europenilor în noile teritorii din America, din sudul Africii, Australia, Noua Zeelandă și Asia de sud. Datorită fenomenului de europeanizare a lumii, început în sec. XIX, spațiul geografic dominat de religia creștină a ajuns să cuprindă următoarele regiuni: Europa cu 578 milioane de aderenți (32,7% din totalul acestei confesiuni), America Latină cu 416 milioane de aderenți (23,5%), America de Nord cu 235 milioane de aderenți (13,3%), Asia cu 221 milioane de aderenți (12,5%), Africa cu 295 milioane de aderenți (16,7%) și Oceania cu 22 milioane de aderenți (1,2%) (vezi fig. 1).

În centrul religiei creștine stă *Iisus Hristos*, născut la Bethleem în Palestina, prin anul 4 sau 6 î.e.n., sub domnia împăratului roman Augustus și răstignit, potrivit tradiției, în primăvara anului 33 e.n. El făcea parte din tribul lui Iuda și se trăgea din regele David, prin Iosif, soțul mamei sale Maria. Încă din copilărie Iisus Hristos posedă în chip minunat înțelepciunea, astfel încît, la vîrsta de 12 ani, S-a arătat plin de mare putere de a țilcui și de a învăța pe cărturarii de la Templul din Ierusalim. La treizeci de ani se duce pe malurile Iordanului, în locul unde Ioan, vărul său, fiul lui Zaharia și al Elisabetei, botează oamenii în apă, în semn de purificare și predică mulțimilor cu forța convertirii. Imediat după aceea Iisus se retrage în deșert timp de patruzeci de zile unde înfruntă cu succes ispitele fundamentale ale omenirii - îmbogățirea, puterea, gloria - care l-ar abate de la misiunea sa de a-i aduce pe păcătoși la Dumnezeu și de a mîntui lumea. Atunci începe manifestarea lui în public, cu propovăduirea pe drumurile Galileii și chemarea primilor ucenici. După trei ani și jumătate de misiune publică, axată pe iminența venirii Împărăției lui Dumnezeu, și după ce a trimis la propovăduire pe cei 12 Apostoli ai săi și pe încă 70 de ucenici, Mîntuitorul Hristos a pecetluit cu jertfa proprie pe Cruce păcatele oamenilor de pînă la El și a făgăduit eliberarea tuturor celor care țineau la dreptate, la sfințenie și la porunca iubirii de Dumnezeu și de aproapele (oricare om).

La apariția sa creștinismul a găsit aderenți în primul rînd în comunitatea evreilor din bazinul Mării Mediterane, iar apoi printre sclavi și printre cei eliberați din sclavie. Devenind religia de stat a Imperiului roman (337 d.Hr), în epoca de decădere a acestuia, creștinismul a pătruns odată cu cultura greco-romană la germani și la slavi. În sec. IV au trecut la credința creștină goții și vandalii, la sfîrșitul sec. V francii, iar în sec. VI-IX a pătruns treptat la triburile mai îndepărtate ale bavarilor, alemanilor, frizilor, anglo-saxonilor ș.a. În sec. IX-X creștinismul s-a răspîndit în rîndul popoarelor slave.

În sec. X aproape întreaga Europă era creștină. În răsărit creștinismul a ajuns în sec. IV pînă în Caucaz la armeni și gruzini, fiind însă nevoit să ducă o luptă mult mai grea împotriva zoroastrismului și, începînd din sec. VII, împotriva islamismului.

Pătrunzînd în țările europene locuite de popoarele păgîne, creștinismul nu a desființat religiile locale, ci mai degrabă s-a contopit cu ele, a absorbit atît tradițiile rituale, cît și figurile mitologice locale. Așa s-a ajuns la un sincretism religios.

Începînd cu epoca Marilor descoperiri geografice din sec. XV-XVI, misionarii creștini ajung să răspîndească această religie și în afara frontierelor Lumii Vechi. Astfel că, la începutul sec. XX creștinismul devine cea mai răspîndită religie din lume.

În prezent religia creștină cunoaște trei forme de confesiuni: ortodoxă, romano-catolică și protestantă. *Confesiunea ortodoxă* încorporează în principal bisericile și populațiile răsăritene, iar conducerea este sinodală sau colegială. *Confesiunea romano-catolică* cuprinde acea parte din creștinism care a evoluat în tradiția apuseană de limbă latină, avînd centrul religios la Roma. Conducerea Bisericii este monarhică, piramidală, avînd în vîrf pe episcopul Romei, numit Papă (Vicarius Christi). *Confesiunea protestantă* înglobează mai multe biserici, rupte din romano-catolicism prin reformele inițiate de Martin Luther, Jean Calvin, Ulrich Zwingli, Henric al VIII-lea, John Wesley. Luteranismul a devenit dominant în Germania și Scandinavia, calvinismul în Elveția și Țările de Jos, presbiterianismul în Scoția, iar anglicanismul (biserica episcopală) în Anglia.

Dacă la sfîrșitul sec. IV, călugării din Egipt care se aventurau pînă la Roma erau omorîți cu pietre de mulțime, situația se schimbă cu totul cînd zidurile mănăstirilor devin singura redută posibilă împotriva anarhiei. Papalitatea, ale cărei baze solide instituționale fuseseră puse de Grigore cel Mare (590-604), legitimează și chiar reînvie imperiul în anul 800 prin încoronarea lui Carol cel Mare ca împărat al Sacralui Imperiu Roman din Occident în basilica Sf. Petru din Roma. Biserica urmărea prin această acțiune să-și făurească o sabie lumească împotriva amenințărilor arabilor musulmani care aduceau în Europa o altă credință.

Expansiunea teritorială europeană atrage după sine evanghelizarea a numeroase popoare. Astfel, în urma concordatului dintre papă și regii Spaniei și Portugaliei, creștinismul se instaurează solid în America de Sud, însoțind cuceririle conchistadorilor: Hernan Cortes în Mexic și Francisco Pizarro în Peru. Iezuiții, alături de dominicani și franciscani, își vor consacra cea mai mare parte a energiei activității misionare de creștinare a amerindienilor.

Misiunile din Africa, atît protestante cît și catolice, se dezvoltă cu un succes evident abia din a doua jumătate a sec. XIX. Pătrunderea creștinismului în Asia se vădește mai dificil. În China misionarii sosesc în mai multe etape (635, 1294, cca. 1600), dar nu reușesc să se implementeze solid decît după războaiele opiumului (1840-1842). Misiunea lui Francisc Xavier în Japonia (1549) va avea mai mult succes și spre sfîrșitul sec. XVI erau deja în arhipelagul nipon cca. 300 000 de creștini. Urmează apoi o perioadă de persecuții care au durat pînă în 1858, cînd se descoperă existența unor societăți cripto-creștine. În regiunea Asiei de sud-est catolicismul este impus de Conquista spaniolă în Filipine începînd cu anul 1538, însă în țările budiste răspîndirea lui a întîmpinat multă împotrivire.

În ciuda vechimii întemeierii primelor biserici pe coasta vestică a Indiei, creștinismul rămîne o credință exotică în subcontinentul indian. După cucerirea britanică a Indiei (1858), mulți misionari desfășoară aici o activitate considerabilă de creștinare, fără totuși ca populația convertită să depășească 3% din total. Australia și Noua Zeelandă au fost în sec. XIX terenul de răspîndire al anglicanilor (1788), al catolicilor (1838) și al protestanților (1840).

1.2. Răspîndirea geografică a islamismului (spațiul islamic)

În sec. VII d.Hr. un popor aproape necunoscut de nomazi din Peninsula Arabiei își face apariția pe scena istoriei universale într-un mod fulminant: în mai puțin de zece ani, impulsionați de noua lor religie – *islamul* –, arabii cuceresc Persia, Mesopotamia, Siria,

Palestina și Egiptul. Peste alți șazeci de ani ajung să stăpânească Sicilia, Africa de nord și Peninsula Iberică aproape în întregime; de aici trec Munții Pirinei și înaintează pînă la valea Loirei, amenințînd puternicul regat al francilor merovingieni. În răsărit ajung pînă la granițele Indiei și Chinei, iar în sud-vest pînă la frontierele actuale ale Etiopiei și Sudanului. La o dată cînd Europa mai suferea încă de pe urma dezastruoaselor invazii barbare, arabii au jucat în multe privințe un rol civilizator pentru Occident, astfel încît aportul lor constituindu-se într-o importantă componentă a culturii și civilizației medievale europene.

Potrivit tradiției musulmane, fondatorul noii religii a arabilor a fost *Mahomed*, un arab din Mecca, care a predicat „supunerea față de Dumnezeu”. El ar fi avut parte de o serie de „revelații” trimise de Dumnezeu, consemnate ulterior în cartea sfîntă Coran și transmise oamenilor. Coranul („citire” în traducere) este principala carte sfîntă a musulmanilor, așa cum este pentru evrei Pentateucul lui Moise sau pentru creștini Evanghelia.

Profetul Mahomed s-a născut într-o familie de negustori din Mecca, în familia Hasim din tribul Koreiși, către anul 570. La vîrsta de 35 de ani, într-una din meditațiile sale solitare care îl îndrumau periodic într-o grotă de lîngă Mecca, el a început să aibă viziuni și revelații auditive. În anii următori el a avut numeroase revelații din care multe aveau să constituie teologia Coranului. Din cauza unor diferende avute cu autoritățile ecleziastice din Mecca, în anul 622 Mahomed și adepții noii credințe, numiți musulmani, s-au expatriat, căutînd adăpost în oaza Yathrib, la Medina, la vreo 100 km spre nord. Acest exod, numit în arabă *Hegira*, marchează începutul erei religiei musulmane. Se știe că profetul a murit cîtiva ani mai tîrziu, în 632, după ce reușise să se întoarcă învingător la Mecca și nu înainte de a încheia o nouă comunitate la Medina, formată din primii lui adepți, numiți „expatriații” și din convertiții din Medina, numiți „susținătorii”.

Reprezentînd una dintre cele mai răspîndite religii din lume, islamismul cuprinde spațiul geografic care încorporează mai ales Africa de nord, Asia de sud-vest, de sud și de sud-est. Popoarele de limbă arabă sunt musulmane (mahomedane) aproape în totalitatea lor, iar cele care vorbesc limbile turcice și iraniene în covîrșitoarea lor majoritate; există numeroși musulmani și printre popoarele din nordul Indiei, iar populația Indoneziei este aproape în întregime mahomedană. Numărul adepților acestei religii se ridică la 950 milioane, dintre care 611 milioane sunt în Asia, 279 milioane în Africa, 53 milioane în Europa și 7 milioane în America. Dintre aceștia, populațiile legate prin limba folosită (araba), prin tradiții și obiceiuri comune sunt în număr de aproximativ 190 milioane, mai puțin de un sfert din întreaga lume musulmană, adică așa-numita „lume arabă”.

Dintre țările cu o pondere mare a credincioșilor musulmani, după datele statistice din 2001, grupate pe continente, amintim: Yemen (99%), Arabia Saudită (98%), Afghanistan (98%), Turcia (97,2), Pakistan (96,1%), Emiratele Arabe Unite (96%), Iordania (96%), Irak (96%), Iran (95,6%), Azerbaidjan (93,4%), Siria (90%) din *Asia*; Algeria (99,7%), Mauritania (99,1%), Somalia (99%), Tunisia (98,9), Maroc (98,3%), Djibouti (97,2%), Libia (97%), Gambia (95,4%), Senegal (92%), Egipt (90%) din *Africa*; Bosnia-Herțegovina (43%), Albania (38,8%), Macedonia (30%), Iugoslavia (19%), Bulgaria (13,1%), Rusia (10%), Franța (7,1%), Olanda (4,5%), Germania (4,4%) din *Europa*; Suriname (19,6%), Guyana (9%) din *America* (fig. 1).

1.3. Răspîndirea geografică a budismul (spațiul budist)

Locul de apariție a *budismul* a fost India, țară care ocupă o poziție strategică între Arabia și Africa în vest, și Myanmar, Malaysia și Indonezia în est. Această așezare înscrie India pe ruta celor mai vechi trasee comerciale navale și terestre care au favorizat, printre altele, pătrunderea în mileniul I î.Hr. a unor idei religioase inovatoare.

Budismul, cea mai veche dintre religiile universale în ce privește perioada apariției, a jucat și joacă un rol major în istoria popoarelor Asiei, în multe privințe acesta fiind analog

celui ce i-a revenit creștinismului în Europa și islamismului în Orientul Apropiat, Mijlociu și în Africa de nord.

În prezent budismul este una din marile religii ale omenirii, numărând aproximativ 314 milioane de credincioși (312 milioane în Asia, 1 milion în America și 0,7 milioane în Europa), aria sa de răspândire fiind suprapusă pe Asia de sud și de est (fig. 1). Astfel, după datele din anul 2001, țările cu o pondere mare a budiștilor sunt: Mongolia (96% - budism lamaist), Laos (95%), Thailanda (92,6), Myanmar (87,2%), Cambodgia (84,7 %), Bhutan (74%), Vietnam (66,7%), Japonia (69,6% - budism zen), Sri Lanka (68,4%), Coreea de Sud (48,8%), Singapore (42,5), China (8,4%), Nepal (8,1%), Malaysia (6,6%), India (0,7%).

În afara creștinismului și islamismului, budismul este a treia religie care consideră că are datorii misionare față de întreaga lume, de unde denumirea lor de religii universale sau mondiale. Pe lângă misiunile organizate de propovăduitorii acestei credințe în Europa și America, se observă o intensă strădanie de integrare a budismului în noile realități ale lumii contemporane, budiștii militând energic în lupta pentru pace și dreptate socială.

Potrivit tradițiilor budiste timpurii, cuprinse în Legea palică, fondatorul acestei religii a fost prințul *Siddharta* (cca. 540-480 î.Hr.), cunoscut mai târziu sub numele de *Gautama*, legendele atribuindu-i adesea tot felul de epitete onorifice, ca, de pildă, *Sakyamuni* – Înteptul tribului Sakya, *Tatagata* – Sublimul ș.a. El s-a născut în orașul Kapilavastu, din regiunea Magadha, la poalele Munților Himalaya, într-o familie princiară aparținând castei kșatriya, adică a războinicilor.

Încă de tânăr Siddharta părăsește palatul și familia, și renunțând la bogăție și putere devine un sihastru ascet. Descoperind „calea cea dreaptă”, Gautama (Buddha) și-a început activitatea de propovăduitor mai întâi la Benares (Varanasi), pe malurile fluviului Gange, apoi într-o pădure unde se aflau mulți brahmani sihaștri, după care a ajuns și la Radjagriha, capitala statului Magadha. Pe parcurs a început să i se alăture tot mai mulți discipoli și adepți. După mai mulți ani de peregrinări Buddha a murit iar trupul său a fost incinerat de adepții săi după un ritual hindus.

Se poate spune că budismul a apărut în condițiile unei obediențe oneroase și a unei crâncene nemulțumiri generale care s-au manifestat în principatele nordice ale Indiei, îndeosebi în Magadha, în cursul sec. VI-V î.Hr. Huzurul bogaților, adică proprietarii de sclavi, brahmanii, kșatriya și prinții, și mizeria sclavilor, a țăranilor aserviți din obști și a celor din castele inferioare, rivalitatea și lupta pentru putere dintre castele superioare (brahmanii și kșatriya), apariția dinastiilor militare, toate acestea laolaltă au generat criza concepției tradiționale despre lume. În această ambianță au apărut teorii critice la adresa orînduirii castelor, secte și chiar sisteme filosofice ateiste, toate zdruncinînd sistemul socio-religios impus de marele *Brahma*.

3. Concluzii finale

Cercetările privind regionarea marilor religii ale lumii s-au focalizat pe problematica *spațiilor religioase*, sistematizînd religiile universale prin viziunea geografului care urmărește prezentarea obiectivă a realității teritoriale. Difuzia înregistrată relativ repede în spațiul oicumenei de creștinism, islamism și budism a demonstrat importanța conferită de perpetuarea vechilor obiceiuri și credințe în spațiu și timp, născîndu-se astfel noi concepte și doctrine religioase.

BIBLIOGRAPHY

- 1) Cocean, P. (2002), *Geografie regională*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- 2) Drimba, Ov. (2000), *Istoria culturii și civilizației*, vol. I-X, Edit. Saeculum I.O.&Vestala, București.
- 3) Eliade, M. (1988), *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I-III, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
- 4) Erdeli, G., Dumitrache, Liliana (2001), *Geografia populației*, Edit. Corint, București.
- 5) Gaudin, Ph. (1995), *Marile religii*, Edit. Orizonturi&Lider, București.
- 6) Mara, V. (2007), *Introducere în Geografia religiilor*, Edit. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
- 7) Tokarev, S.A. (1974), *Religia în istoria popoarelor lumii*, Edit. Politică, București.